

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет бізнесу і права
Кафедра фінансів, обліку та підприємництва**

**Формування та управління активами суб'єкта господарювання в умовах
невизначеності**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу 431 групи
спеціальності: 072 Фінанси, банківська
справа та страхування
освітньо-професійної програми «Фінанси,
банківська справа та страхування»
Поліщук Вероніка Олексіївна

Керівник: Ковальов В.В. кандидат
економічних наук, доцент
Рецензент: к.е.н., доцентка Карнаушенко
А.С., голова СФГ «Олексієнко С.М.»

ЗМІСТ

Розділ 1. Теоретичні аспекти формування та управління активами суб'єкта господарювання

1.1. Економічна сутність поняття «актив»

1.2. Процес формування активів суб'єкта господарювання

1.3. Управління активами суб'єкта господарювання

Розділ 2. Аналіз активів ПП «С.В.К.»

2.1. Аналітичне оцінювання активів підприємства та джерел їх фінансування

2.2. Аналіз оборотних активів суб'єкта господарювання

2.3. Аналіз необоротних активів суб'єкта господарювання

Розділ 3. Шляхи та напрями покращення процесу формування та управління активами суб'єкта господарювання

3.1. Шляхи подолання проблем в управлінні оборотними активами

3.2. Напрями покращення процесу формування активів

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність теми. Ефективність діяльності суб'єкта господарювання зумовлена якістю формуванням структури та складу активів. Структура та склад активів повинні відповідати потребам ведення господарської діяльності суб'єкта господарювання. Активи та джерела їх формування на пряму впливають на фінансову стійкість суб'єкта господарювання.

В процесі своєї господарської діяльності структура та розмір активів постійно змінюється. Моніторинг стану активів суб'єкта господарювання надає інформацію про їх приріст або зменшення. Аналіз структури дає змогу покращити фінансово-господарську діяльність господарюючого суб'єкта.

Мета роботи – розглянути теоретичні та практичні аспекти формування та управління активами господарюючого суб'єкта.

Для досягнення зазначеної мети були поставлені наступні **завдання**:

- розглянути сутність поняття «активи»;
- дослідити процес формування активів суб'єкта господарювання;
- розглянути процес управління активами господарюючого суб'єкта;
- провести оцінку активів господарюючого суб'єкта та джерел їх фінансування;
- проаналізувати оборотні та необоротні активи суб'єкта господарювання;
- запропонувати шляхи та напрями покращення процесу формування та управління активами суб'єкта господарювання.

Об'єкт дослідження є процес управління та формування активів суб'єкта господарювання в умовах невизначеності.

Предмет дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів формування та управління активами господарюючого суб'єкта в умовах невизначеності.

Методи дослідження. В процесі виконання кваліфікаційної роботи були використані такі наукові методи: метод порівняння; узагальнюючого

аналізу; термінологічного аналізу; метод обробки даних; абстрактно-логічний та інші.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Економічна сутність поняття «актив»

Матеріальною базою ведення господарської діяльності будь якого суб'єкта господарювання є його активи. Їх наявність забезпечує: функціонування та розвиток, безперервність діяльності, конкурентоспроможність суб'єкта господарювання.

Структура та склад активів повинні відповідати потребам ведення господарської діяльності суб'єкта господарювання. В іноземних та вітчизняних наукових працях, нормативно-правових документах різних країн світу є різні підходи та тлумачення поняття «активи». Дане поняття ототожнюють з майном, власністю, капіталом, економічними ресурсами тощо. Єдине трактування відсутнє.

Аналізуючи економічну категорію «актив» можливо поєднати його трактування в певні блоки які пов'язані з: об'єктом власності, об'єктом управління, об'єктом інвестування.

Так, Поліщук М.П. та Михайленко П.П. розглядають активи, як «ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому» [22].

Панасовський Ю.В., Семененко Б.А., Теліженко О.М. трактують дане поняття майже так само, «активи – ресурси, які контрольовані підприємством в результаті минулих подій і від яких очікуються деякі економічні вигоди для суб'єкта господарювання в майбутньому» [20, с. 28], тим самим погоджуються з трактуванням Поліщук М.П. та Михайленко П.П.

Репіна І.М. дає наступне трактування активам підприємства «це варіативна частина його ресурсів, яка обирається суб'єктом господарювання

для здійснення підприємницької діяльності за схваленої бізнес-моделі через свою здатність, з урахуванням фактору часу та ризику, приносити економічну вигоду та забезпечувати конкурентоспроможність підприємства на конкретному ринку» [27, с. 552].

Бланк І.А. акцентує увагу на тому, що «активи підприємства – це контрольовані ним економічні ресурси, сформовані за рахунок інвестованого в них капіталу, які характеризуються детермінованою вартістю, продуктивністю і здатністю генерувати дохід, постійний оборот яких у процесі використання пов'язаний з чинником часу, ризику та ліквідності» [1 с. 19–20].

Петруня Н.В. вказує на те, що «активи підприємства є тими ресурсами, які повинні забезпечити ефективне функціонування підприємства ...» [21, с. 121].

Шелудько В.М. розглядає активи підприємства з позиції об'єкта управління, та дає наступне визначення даній категорії «це майно в його матеріальній і нематеріальній формах, придбане підприємством за рахунок власних або залучених ресурсів, що перебувають у його розпорядженні та призначені для використання у фінансово-господарській діяльності з метою отримання прибутку» [39].

Стоянова О.Г. також трактує дане поняття з позиції об'єкта управління «Активи підприємства – це майно, в його матеріальній і нематеріальній формах, придбане підприємством за рахунок власних або залучених ресурсів, що перебувають у його розпорядженні та призначені для використання у фінансово-господарській діяльності з метою отримання прибутку» [31, с. 12].

Як об'єкт інвестування Колодяжна К.С. вказує на те, що «активи підприємства – це господарські засоби, сформовані за рахунок власного і позикового капіталу, що характеризуються продуктивністю і здатністю генерувати дохід внаслідок постійного обороту» [9, с. 91–93].

Також як об'єкт інвестування активи підприємства розглядають та тлумачать Каціман С.О. та Шаманська О.І. «являють собою господарські засоби, сформовані за рахунок власного і позикового капіталу» [8, с. 357].

Скоробогатова В.В. розглядає активи як цінність «це сукупність матеріальних і нематеріальних цінностей підприємства, які мають грошову оцінку, а також вартостей, у вигляді зносу, резерву, гудвілу тощо, формування та використання яких призведе до отримання економічних вигод у майбутньому» [32, с. 347].

Проаналізувавши наведені визначення поняття «активи» слід відмітити, що

В таблиці 1.1 представлені визначення поняття «актив» в нормативно-правових актах різних країн світу. Слід зазначити, що не в кожному документі є визначення цієї категорії, у зв'язку з тим, що вони ототожнюються з засобами або майном.

Таблиця 1.1

Визначення «актив» в нормативно-правових документах країн світу

Країна	Нормативно-правовий документ	Визначення
Німеччина	Handelsgesetzbuch (HGB) von 1.1.1981 Торговий кодекс Від 01.01.1981	Активи – це майно підприємства, яка групується відповідно до строку використання: довгострокове майно, таке як основні засоби, будівлі, машини та обладнання – основне майно, та короткострокове майно, таке як ресурси, засоби та предмети виробництва, готова та неготова продукція, вимоги та зобов'язання, які називають ще оборотним майном (§239-240)
Естонія	Закон Естонії “Про бухгалтерський облік” від 01.01.1995 р.	Майно – ресурси, які знаходяться у володінні особи, яке зобов'язане вести бухгалтерський облік (ст.3)
Казахстан	Закон Республіки Казахстан “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність” від 28.02.2007 р. № 234	Активи – ресурси, які контролюються індивідуальним підприємцем або організацією в результаті минулих подій, від яких очікується отримання майбутніх економічних вигод (ст. 13)
Молдова	Закон Республіки Молдова “Про	Майно – сукупність оборотних та необоротних активів підприємства (ст. 2)

	бухгалтерський облік” від 04.04.1995 р. №426	
Польща	Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości Dz.U.Nr 121, poz. 591	Активи – це контрольовані підприємством засоби майна, вартість яких достовірно визначена, які виникли в результаті минулих подій, і сприятимуть в майбутньому надходження економічних вигод підприємства. (Art.3)

Джерело [30., с.151-152, 32, с.339]

Розглянувши трактування активів в нормативно-правових документах у деяких країнах, ми можемо констатувати не однорідність в цьому понятті. Так в Польщі, Казахстані визначення сформовані згідно вимог Міжнародних стандартів звітності, в Молдові та Естонії дефініція активу в законах пов’язаних з бухгалтерським обліком не наводиться. Слід зазначити, що це обумовлюється тим, що в даних країнах активами підприємства є майно. Нормативно-правові акти Німеччини трактують дане поняття використовуючи такі слова, як “засоби” та “майно”, в даному випадку ці терміни є різнозначними.

Як зазначають Каціман С.О. та Шаманська О.І. «активи підприємства характеризуються балансовою вартістю, продуктивністю і здатністю генерувати дохід унаслідок постійного обороту» [8, с. 357].

Репіна І.М. визначає наступні властивості які притаманні активам: «результатоорієнтовність; динамічність; не матеріаломісткість» [27, с. 552].

Скоробогатова В.В. акцентує увагу на таких основних ознаках активів суб’єкта господарювання: «активи є матеріальними і нематеріальними об’єктами, що перебувають у користуванні і під контролем власників підприємства; наявність активів забезпечує безперервний процес виробництва; активи є основою отримання економічних вигід у результаті їх використання; активи здатні взаємо замінюватись, конвертуватись і реструктуруватись; активи формуються у результаті минулих подій [32, с. 342].

В господарській практиці та економічній теорії використовують різні терміни, які характеризують певні види активів суб’єкта господарювання. У

зв'язку з цим є потреба в систематизації цих понять, які використовуються в господарській діяльності суб'єктів господарювання.

Таблиця 1.2

Підходи до визначення терміну «активи»

Ознаки	Види активів				
За формами функціонування	Матеріальні	Нематеріальні	Фінансові	Біологічні	
За характером участі в господарському процесі	Оборотні		Необоротні		
За характером участі в різних видах господарської діяльності	Операційні		Інвестиційні		
За можливістю амортизації	Амортизовані		Неамортизовані		
За ступенем цінності	Цінні		Малоцінні		
За ступенем ліквідності	Абсолютно ліквідні	Високоліквідні	Середньо-ліквідні	Малоліквідні	Неліквідні

Джерело [24]

Дана класифікація виділяє основні ознаки активів будь-якого суб'єкта господарювання, та як керована підсистема буде відповідати завданням та управлінським цілям господарюючого суб'єкта.

1.2. Процес формування активів суб'єкта господарювання

Фінансові ресурси суб'єкта господарювання є джерелами формування його активів. Їх можливо визначити як грошові кошти, які суб'єкт господарювання зосередив в своєму розпорядженні, на певну дату, для здійснення своєї господарської діяльності та профінансував придбання активів.

В Україні суб'єкти господарювання формують свої активи виходячи з

Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Згідно даного Положення класифікація активів господарюючого суб'єкта наведена на рисунку 1.1.

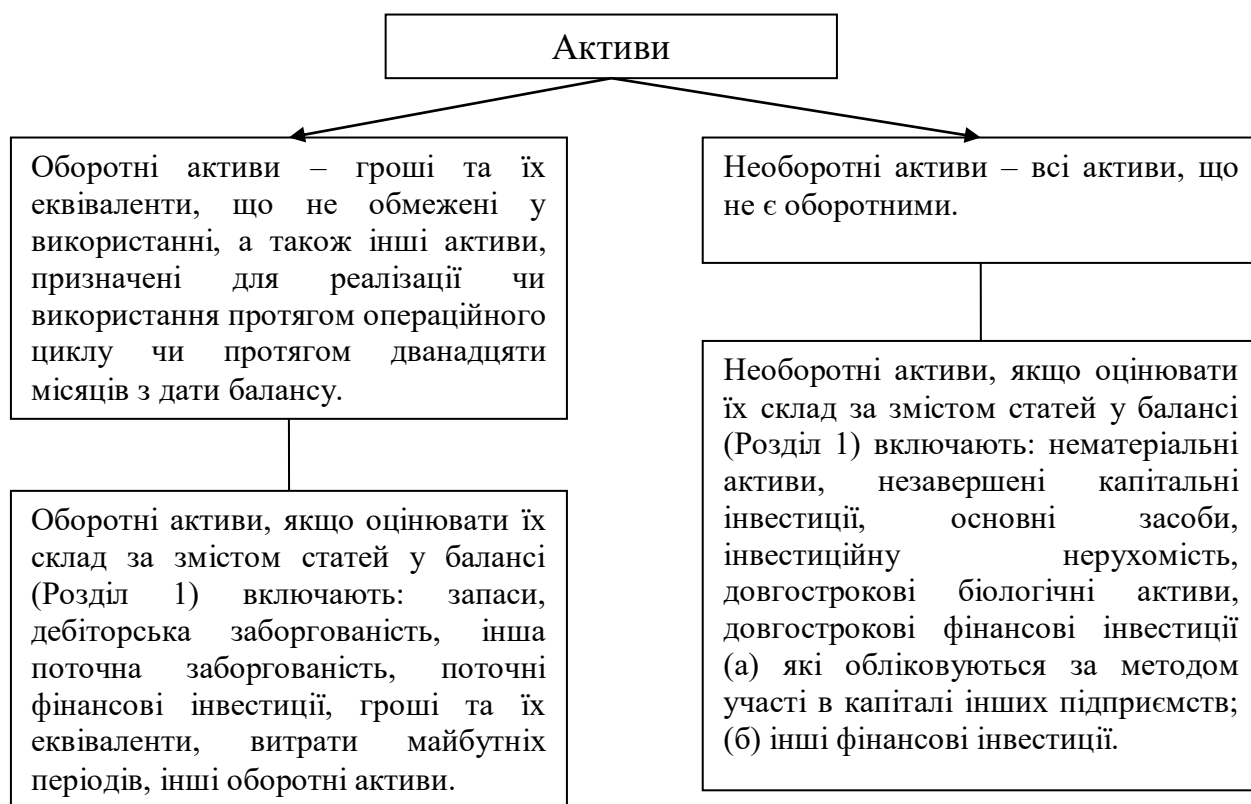

Рис. 1.1. Класифікація активів суб'єкта господарювання згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»

Джерело: [17; 42, с. 416]

Формуючи свої активи суб'єкту господарювання необхідно приділяти увагу оптимальному їх рівню та раціональній структурі, при цьому також необхідно враховувати специфіку своєї діяльності, оцінювати вплив як внутрішніх так і зовнішніх факторів середовища в якому він здійснює свою господарську діяльність.

Як зазначають Чемчикаленко Р.А., Майборода О.Є. та Люткіна А.В. «активи підприємства мають певні джерела походження (фінансування) – пасиви (капітал)» [37, с. 485].

Джерелами формування активів суб'єкта господарювання можуть бути:

- власні джерела;

- позикові джерела.

В науковій літературі існує велика кількість підходів які розглядають фінансування активів суб'єкта господарювання рисунок 1.2.

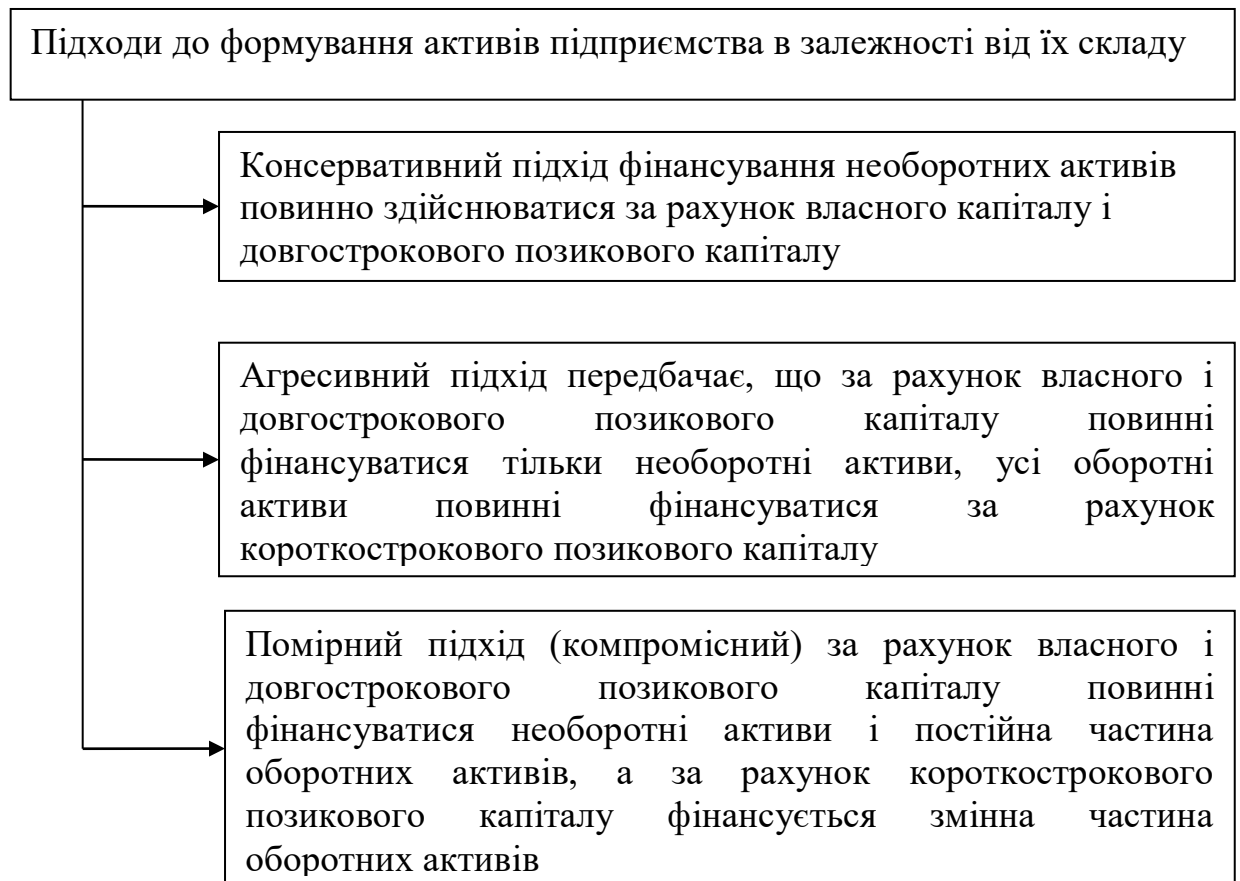

Рис. 1.2. Підходи до фінансування активів суб'єкта господарювання

Джерело: [18, с. 128].

Ефективною умовою ведення господарської діяльності є взаємозв'язок між активами суб'єкта господарювання та джерелами їх створення. Так, Цалко Ю.С. вважає «що джерелами формування необоротних активів та такої складової оборотних активів, як виробничі запаси мають виступати власний капітал і довгострокові зобов'язання, тобто довгострокові джерела коштів. За рахунок поточних зобов'язань покривається потреба у товарних запасах, грошових коштах, дебіторській заборгованості» [35, с. 208].

Як наведено на рисунку 1.1 активи суб'єкта господарювання поділяються на оборотні та необоротні. У зв'язку з цим необхідно розглянути окремо підходи до фінансування як оборотних так і необоротних активів.

В Національному положенні (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» зазначено, що «оборотні активи - гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [17].

Оптимальна структура оборотних активів є найважливішою умовою забезпечення розвитку суб'єкта господарювання, поліпшення його можливостей створювати або модифікувати свою продукцію виходячи з потреб ринку.

Фінансове забезпечення оборотними активами є вагомим фактором, який впливає на платоспроможність та ліквідність суб'єкта господарювання, ризики та прибутковість, які з ними пов'язані. Тому вибір джерел за рахунок яких будуть фінансуватися оборотні активи залежить фінансовий стану господарюючого суб'єкта.

На рисунку 1.3 наведені джерела фінансування оборотних активів.

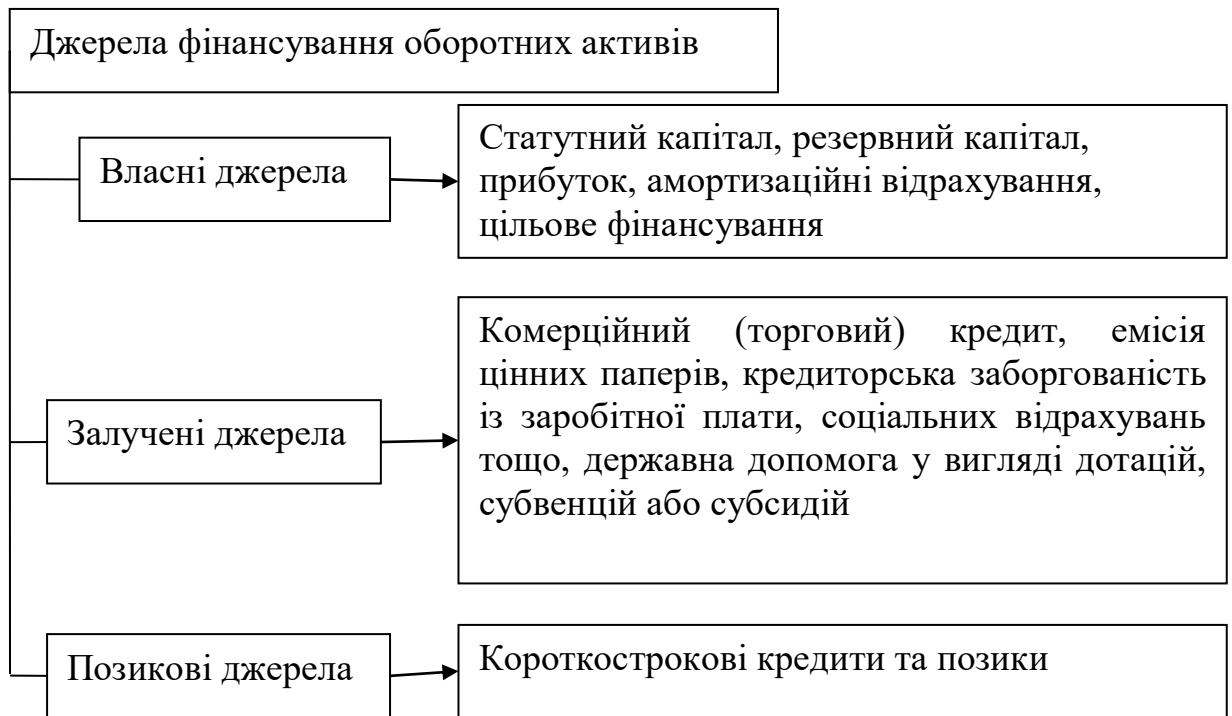

Рис. 1.3. Джерела фінансування оборотних активів

Джерело: [6]

Нестача джерел фінансування оборотних активів негативно впливає на господарський процес, отже, впливає на ефективності ведення господарської діяльності суб'єкта господарювання. Основними причинами нестачі обігових активів є: нецільове використання оборотних активів, збільшення цін під впливом інфляції тощо.

Пельтек Л.В. та Писаренко С.М. визначають ідеальну модель фінансування активів, виходячи з характеристики підходів до фінансування оборотних активів [23, с.45] представленні в додатку А.

Роганова Г.О. запропонувала моделі стратегії фінансування оборотних активів таблиця 1.3.

Таблиця 1.3

Моделі стратегій фінансування оборотних активів

Стратегія фінансування	Система балансових рівнянь	Зведений показник фінансування
Ідеальна	$\begin{cases} ДП - НА = 0; \\ (СЧ + ВЧ) - КП = 0. \end{cases}$	$\frac{ДП}{НА} + \frac{СЧ + ВЧ}{КП} = 2$
Агресивна	$\begin{cases} ДП - (НА + 0,5СЧ) = 0; \\ (ВЧ + 0,5СЧ) - КП = 0. \end{cases}$	$\frac{ДП}{НА + 0,5СЧ} + \frac{ВЧ + 0,5СЧ}{КП} = 2$
Компромiсна	$\begin{cases} ДП - (НА + СЧ) = 0; \\ ВЧ - КП = 0. \end{cases}$	$\frac{ДП}{НА + СЧ} + \frac{ВЧ}{КП} = 2$
Консервативна	$\begin{cases} ДП - (НА + СЧ + 0,5ВЧ) = 0; \\ 0,5ВЧ - КП = 0. \end{cases}$	$\frac{ДП}{НА + СЧ + 0,5ВЧ} + \frac{0,5ВЧ}{КП} = 2$
Вкрай консервативна	$\begin{cases} ДП - (НА + СЧ + ВЧ) = 0; \\ КП = 0. \end{cases}$	$\frac{ДП}{НА + СЧ + ВЧ} = 1$
Самофінансування	$\begin{cases} ВК - (НА + СЧ + ВЧ) = 0; \\ ДП = 0; КП = 0. \end{cases}$	$\frac{ВК}{НА + СЧ + ВЧ} = 1$

ДП – довгострокові пасиви (власний капітал, довгострокові зобов'язання); КП – короткострокові пасиви; ВК – власний капітал; СЧ – стабільна частина ОА; ВЧ – варіативна частина ОА.

Джерело: [28, с. 83]

На вибір підходу до формування оборотних активів можуть впливати як внутрішні так і зовнішні фактори.

На думку Швець Ю.О. також на вибір підходу можуть вплинути так звані специфічні фактори, а саме «збої у виробничому процесі, застаріле обладнання, форми стимулювання праці, кваліфікація трудових ресурсів, удосконалення організації праці, впровадження нових технологій тощо» [43, с. 33]

Також є критерії вибору моделі фінансування оборотних активів суб'єкта господарювання, це ліквідності, рівень ризику та рентабельність (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Вибір моделі фінансування оборотних активів підприємства

Модель	Ліквідність	Рентабельність	Ризики	Причини
Ідеальна	Низька	Низька	Лівобічний (нестачі або надлишки коштів) Правобічний (нестачі або надлишки кредитів)	- недостатність грошових коштів; - недостатність власних кредитних

Агресивна	Висока	Низька	Лівобічний	- зайвий обсяг поточних активів; - недостатність товарних запасів.
Консервативна	Низька	Висока	Правобічний	- високий рівень кредиторської заборгованості.
Компромісна	Висока	Висока	Лівобічний Правобічний	- оптимальне співвідношення між короткостроковими та довгостроковими джерелами позикових коштів; - постійна наявність грошових коштів.

Джерело: [34, с. 44]

Процес фінансування оборотних активів є одним із напрямів фінансового менеджменту суб'єкта господарювання, тому що структура та обсяг оборотних активів змінюються щодня. Керівництво повинно розуміти те, які джерела фінансування їм необхідно залучати, для ефективного ведення господарської діяльності.

В Національному положенні (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» зазначено, що «необоротні активи - всі активи, що не є оборотними» [17].

На рисунку 1.4 наведена класифікація необоротних активів суб'єкта господарювання.

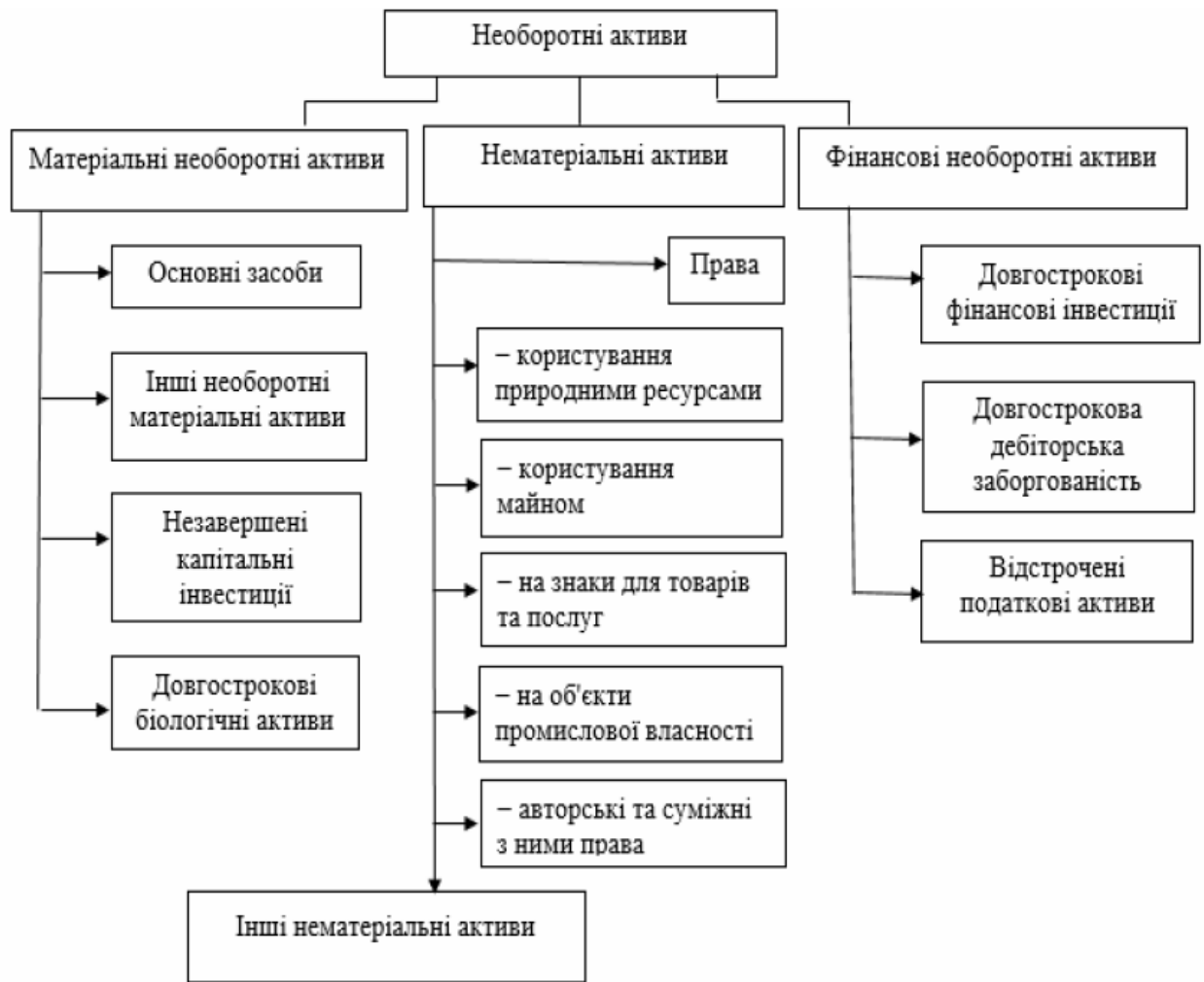

Рис. 1.4. Класифікація необоротних активів суб'єкта господарювання

Джерело: [15]

При визначенні потреби у фінансуванні необоротних активів необхідно спочатку визначитися куди будуть спрямовані кошти. Після цього необхідно визначитися з джерелом фінансування.

Чорна М.В. та Зубков С.О. наступним чином «узагальнили номенклатуру джерел фінансування необоротних активів: відношенням власності на джерела фінансування; місцем формування; видами власності; рівнями власників; ступенем централізації; терміном використання; рівнем ризику; об'єктами фінансування; цілями фінансування» [38].

Багато економістів вказують на необхідність поєднання декількох

класифікаційних ознак джерел фінансування необоротних активів суб'єкта господарювання. Крупка Я.Д. вказує на те «що в існуючих класифікаціях немає чіткості, існують не до кінця визначені можливості джерел на рівнях економічної ієрархії (макро- та мікрорівнях), суттєва відмінність складу та практики формування фінансових ресурсів для здійснення інвестицій на макрорівні від формування аналогічних джерел на рівні підприємства. З метою вирішення таких протиріч він пропонує зіставляти джерела фінансування за рівнями власників, поділяючи, у свою чергу, джерела на макрорівні за місцем формування, а на мікрорівні – за відношенням власності до джерел фінансування» [14].

Голубєва Т.С. акцентує увагу на тому, що «з метою більш вичерпного дослідження різних форм фінансування суб'єктів господарювання, поєднує їх групування за джерелами надходження та правовим статусом капіталовкладника» [3]

Чорна М.В. та Зубков С.О. пропонують наступну загальну схему ієрархічної підпорядкованості джерел фінансування за класифікаційними ознаками яку представлено на рисунку 1.5.

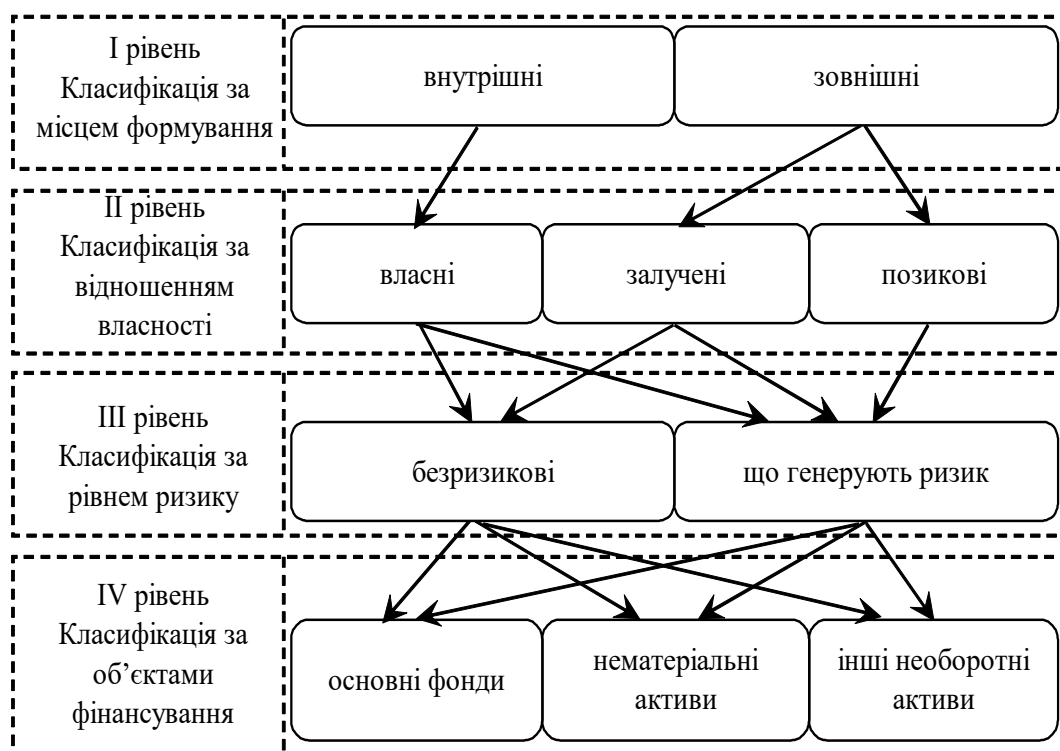

Рис. 1.5 Ієрархічна підпорядкованість класифікаційних ознак джерел фінансування необоротних активів у контексті політики їхнього фінансування

Джерело: [38]

Джерелами формування активів суб'єкта господарювання є фінансові ресурси, які є сукупністю грошових коштів, які суб'єкт господарювання зосередив в своєму розпорядженні на певну дату, та які йому необхідні для ведення господарської діяльності та здійснення розширеного відтворення.

Ефективне формування та використання активів є важливим для забезпечення прибуткового функціонування господарюючого суб'єкта тому, що даний процес безпосередньо впливають на показники фінансового стану суб'єкта господарювання та його конкурентоспроможність на ринку.

1.3. Управління активами суб'єкта господарювання

Головна мета управління активами досягти найкращих результатів та раціонально використовувати всі видів активів суб'єкта господарювання. Політика управління активами господарюючого суб'єкта має повинна забезпечити стабільний його розвиток та збільшення прибутковості ведення господарської діяльності.

Коваленко Л.О. та Ремньова Л.М. стверджують, що «управління активами – це система принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із оптимальним їх формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного їх використання в різних видах господарської діяльності підприємства» [10, с. 259].

Олександренко І. вказує та те, що «управління активами повинно відбуватись із дотриманням певних принципів:

- комплексність – розроблені управлінські задачі повинні бути узгоджені з усіма ланками роботи підприємства;

- системність – формування завдань, рішень та механізму управління , повинно розглядатися як цілісний механізм і узгоджуватись не лише із внутрішнім, а й зовнішнім середовищем;

- об'єктивність і точність – процес управління має базуватись на достовірній інформації, а усі рішення повинні бути об'єктивно обґрунтовані;

- дієвість – тобто усі прийняті управлінські рішення повинні нести позитивний вплив на результати діяльність усього підприємства;

- науковість – розроблені та запропоновані заходи управлінського характеру повинні базуватись на новітніх та прогресивних методиках економічних досліджень;

- контрольованість – управлінський процес необхідно контролювати з метою своєчасного виникнення причин неефективності запропонованих управлінських рішень та подання рекомендацій щодо їх усунення» [19, с.111].

Бланк І.О. та Ситник Г.В. вказує на те, що: «управління активами підприємства являє собою систему принципів і методів розроблення та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з їх формуванням, ефективним використанням у різних видах діяльності підприємства й організацією їх обороту» [2, с. 269].

На рисунку 1.7 наведена структурна система управління активами суб'єкта господарювання.

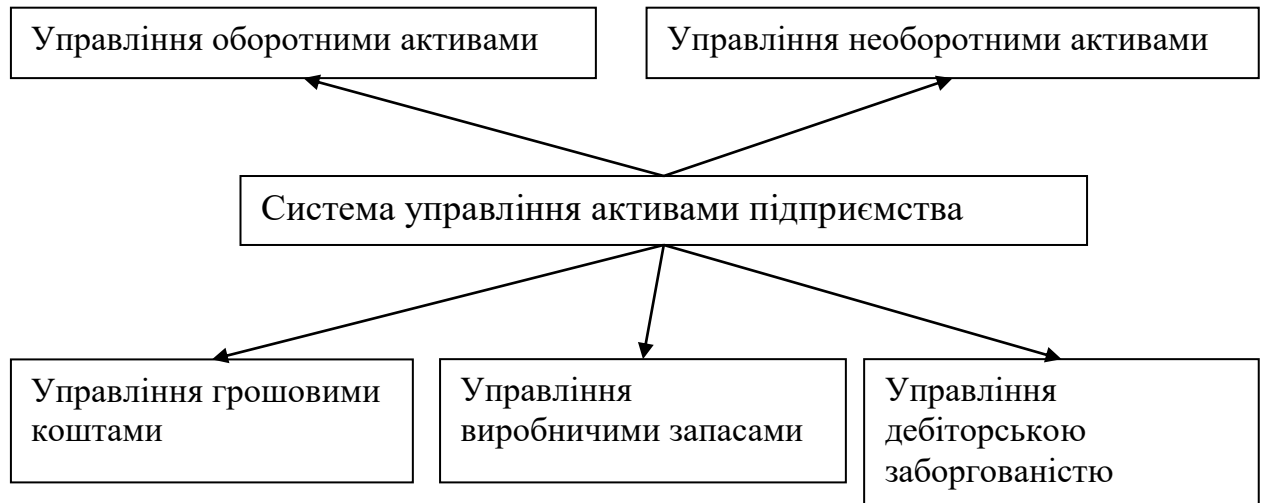

Рис. 1.7. Структурна система управління активами підприємства
[29, с. 439]

В світовій практиці управління активами є досить розвинутою сферою, яка має міцну теоретичну основу додаток Б.

У сучасних умовах не може бути однієї універсальної стратегії управління активами для всіх суб'єктів господарювання. Тому що кожний суб'єкт є унікальним. Стратегія управління активами залежать від різних зовнішнього і внутрішнього чинників середовища в якому функціонує суб'єкт господарювання. Також слід зазначити, що управління активами диференціює з системи цілей які виходять з менеджменту суб'єкта господарювання та його ресурсного потенціалу. Все це зумовлює існування великої кількості стратегій управління активами господарюючого суб'єкта.

Як зазначає Олександренко І. «основними завданнями управління активами виробничих підприємств є:

- формування необхідного обсягу і складу активів для забезпечення їх економічного розвитку;
- забезпечення максимальної рентабельності активів з урахуванням можливого ступеня фінансового ризику;
- забезпечення мінімального фінансового ризику використання активів

з урахуванням певного рівня їх дохідності;

- забезпечення постійної платоспроможності підприємства за рахунок підтримання їх ліквідності та оптимізації обороту;

- забезпечення ефективності використання активів з метою забезпечення запланованого обсягу доходів та прибутку;

- досягнення відповідності між наявним обсягом активів та потребою у них;

- визначення раціональних шляхів фінансового забезпечення придбання активів» [19, с.111].

Політика управління активами суб'єкта господарювання включає в себе управління оборотними і необоротними активами.

В управлінні необоротними активами головним є підвищення ефективності їх використання та оновлення.

В управлінні оборотними активами господарюючого суб'єкта головним є:

- прискорення оборотності активів;
- підвищення рентабельності оборотних активів;
- мінімізація ризиків і втрат;
- забезпечення безперебійності виробничого процесу;
- забезпечення ліквідності оборотних активів.

Цілі управління активами суб'єкта господарювання наведені на рисунку 1.8.

Рис. 1.8. Цілі управління активами підприємства [8, с.360]

Як зазначають Крамаренко О.Г. та Чорна О.Є. «налагоджений механізм управління активами передбачає, зокрема:

- чітку постановку цілей і завдань управління активами, а також контроль за їх дотриманням у плановому періоді;
- удосконалення методики визначення і економічного аналізу ефективності використання всіх видів активів;
- розроблення напрямів оптимізації процесу управління активами, а також їх аналізу і впровадження;
- використання у процесі управління активами економічних методів та моделей, зокрема під час аналізу і планування;
- розроблення методики оперативного управління високоліквідними обіговими активами;
- розроблення загальної стратегії управління активами;

– орієнтацію на використання внутрішніх важелів впливу на процес управління активами» [13].

Формування стратегії управління активами суб'єкта господарювання може здійснюватися за наступними етапами:

1. Здійснення аналізу фінансової-господарської діяльності.
2. Здійснення прогнозу фінансово-економічної стану.
3. Якщо необхідно розроблення вимог до фінансового оздоровлення.
4. Формування самої стратегії управління активами виходячи з положень загальної стратегії розвитку суб'єкта господарювання.
5. Формування напрямів з управління активами виходячи з стратегії управління активами.
6. Визначення критеріїв оцінки ефективності процесу управління активами.

Управління активами суб'єкта господарювання має бути комплексним та охоплювати усі сфери його діяльності. Це може бути досягнуто за рахунок здійснення суб'єктом господарювання сукупних процесів, або послідовних дій в прийнятті управлінських рішень що дозволить досягти мети господарської діяльності.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ АКТИВІВ ПРИВАТНОГО ПІДПРИЄМСТВА «С.В.К.»

2.1. Оцінка активів та джерел їх фінансування

Приватне підприємство «С.В.К.» є підприємством яке веде свою діяльність у сфері архітектури. Також займається виробництвом та переробкою олії та тваринних жирів.

ПП «С.В.К.» виготовляє наступні види продукції: олія ріпакова, шрот соняшниковий гранульований, шрот соняшниковий гранульований, олія соняшникова, олія соєва, паливні гранули.

Підприємство в процесі господарської діяльності працює як на давальницькій сировині а також переробляє власну олійну сировину.

Для оцінки активів та джерел їх фінансування використовуємо показниками фінансовій звітності.

В таблиці 2.1 наведені активи (майно та боргові права) господарюючого суб'єкта.

Таблиця 2.1

Активи ПП «С.В.К.» у 2022 р., тис. грн.

Розділ активів	На початок року	На кінець року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
Необоротні активи	2324	2306	- 18	- 0,77
у % до всіх активів	7,34	7,40	0,06	0,82
2. Оборотні активи	29346	28862	- 484	- 1,65
у % до всіх активів	92,66	92,60	- 0,06	- 0,82
Баланс	31670	31168	- 502	- 1,6

Данні розрахунки вказують на те, що загальна вартість активів суб'єкта господарювання зменшилася на 502 тис. грн. або на 1,6 %, це є небажаним явищем, яке вказує на зниження суми ресурсів господарюючого суб'єкта, а також про це свідчить про скорочення операційних та фінансових можливостей його діяльності. Вартість необоротних активи зменшилася на

18 тис. грн. (0,77 %), а оборотні активи зменшилися на 484 тис. грн. (1,65%).

Також дані таблиці 2.1 свідчать про те, що сума необоротних активів в майні суб'єкта господарювання становить 2324 тис. грн. (7,34%), за аналізований період їх сума трохи збільшилися до 7,4%.

Динаміка активів ПП «С.В.К.» наведена на рисунку 2.1.

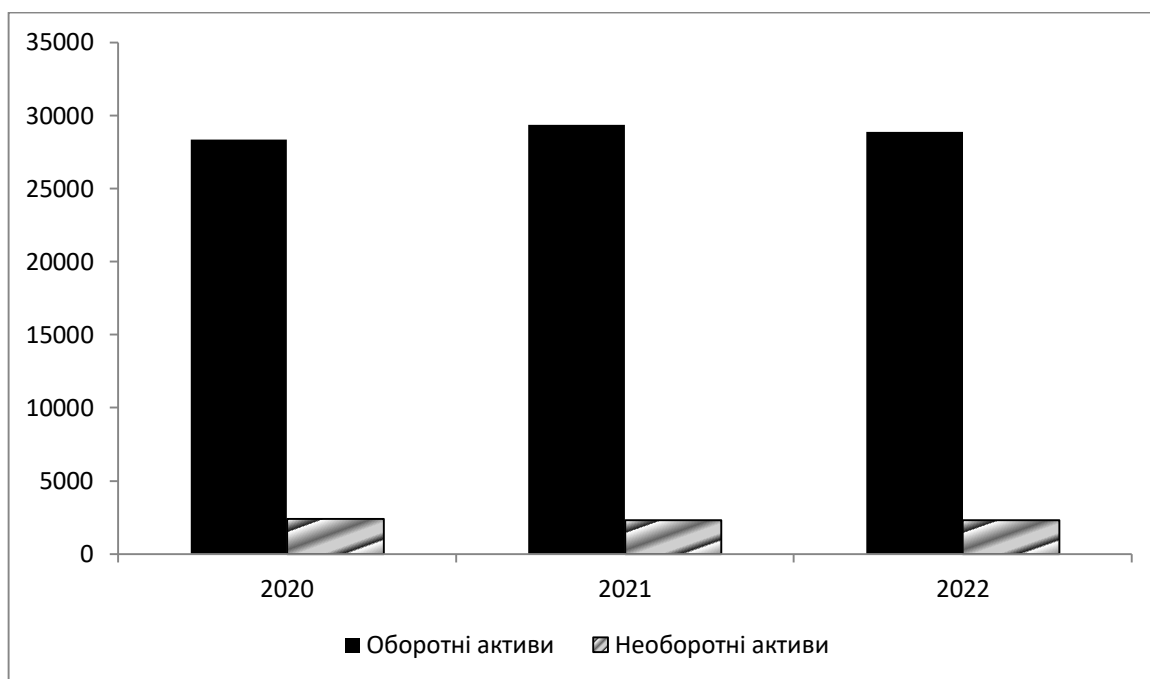

Рис. 2.1. Динаміка активів ПП «С.В.К.» у 2020 – 2022 рр.

За період який аналізується активи суб'єкти господарювання зростали за рахунок зростання оборотних активів. Середній темп їх зростання становить приблизно 1,02 рази. Вартість необоротних активів протягом аналізованого періоду трохи знижувалася. Зниження підсумку балансу в 2022 році не відповідає умові «золотого правила економіки», суть якого описується як послідовність зіставлення темпів зростання важливих характеристик діяльності суб'єкта господарювання:

$$100\% \leq T_A \leq T_{\text{чд}} \leq T_{\text{чп}} \quad (2.1)$$

T_A – темп росту активів підприємства;

$T_{\text{чд}}$ – темп росту чистого доходу (виручки) від реалізації продукції;

$T_{\text{чп}}$ – темп росту чистого прибутку.

За даними фінансової звітності темпи зростання дорівнюють:

$T_A = 98,41\%$; $T_{\text{чд}} = 116,59\%$; $T_{\text{чп}} = 138,11\%$, тобто:

$100\% \geq 98,41\% \leq 116,59\% \leq 138,11\%$

Окрім першого рівняння, всі інші пропорції виконуються. Це свідчить про те, що не зважаючи на зниження економічного потенціалу, суб'єкт господарювання зміг збільшити обсяг виручки, а темпи зростання чистого прибутку були ще вищими.

Джерела формування активів ПП «С.В.К.» у 2022 році представлені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Джерела формування активів ПП «С.В.К.» у 2022 році, тис. грн.

Розділ активів	На початок року	На кінець року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
Власний капітал	27801	28839	1038	3,73
у % до всіх джерел	87,78	92,53	4,75	5,41
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	535	0	- 535	-100
у % до всіх джерел	10,52	0	- 10,52	-100
Поточні зобов'язання і забезпечення	3 334	2 329	-1 005	-30,14
у % до всіх джерел	1,69	7,47	5,78	342,01
Всього джерел	31670	31168	- 502	-1,59

В структурі джерел формування активів власний капітал переважає, його частина становить 92,53%. За період який аналізується його сума зросла на 1038 тис. грн. (3,73%). Довгострокові зобов'язання і забезпечення знизилися на 535 тис. грн. Сума поточних зобов'язань і забезпечення знизилася на 1005 тис. грн. (30,14%).

Динаміка структури пасивів господарюючого суб'єкта наведена на рисунку 2.2.

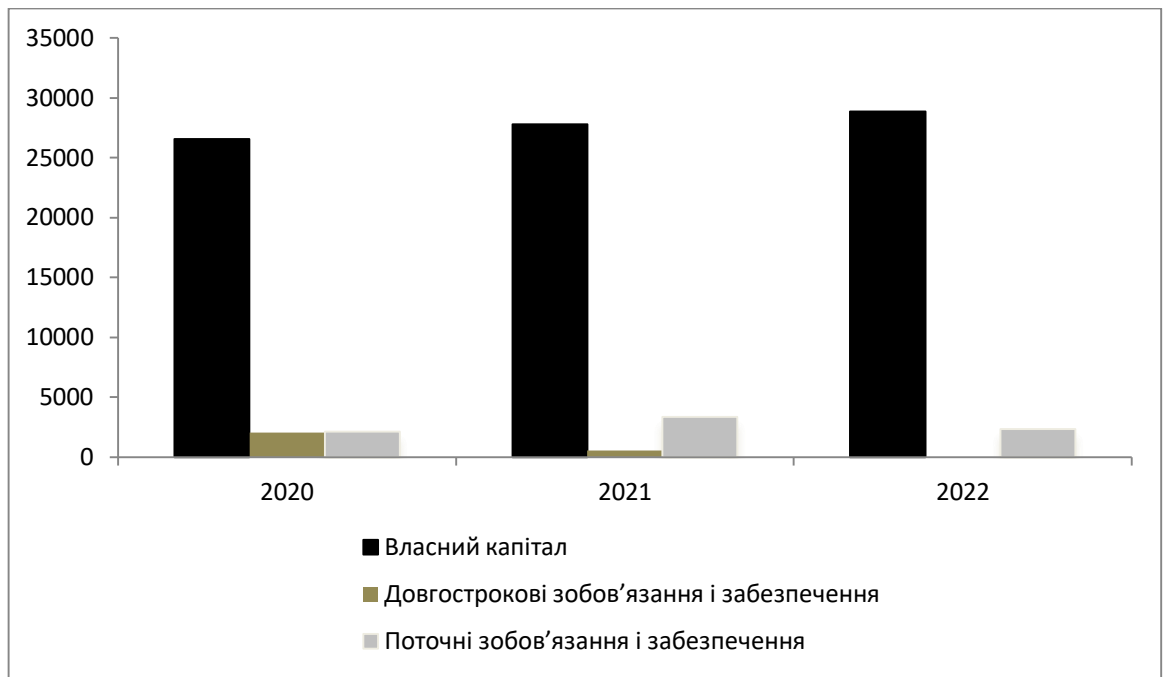

Рис. 2.2. Динаміка джерел формування активів у 2020-2022 рр.

Як видно з рисунку 2.2 у суб'єкта господарювання спостерігається домінуюча позиція зростання власного капіталу в структурі джерел формування його активів. В період 2020-2022 років спостерігалось залучення довгострокових зобов'язань їх частка в структурі становила 10,52%. Станом на кінець 2022 року суб'єкт господарювання повністю розрахувався за довгостроковими зобов'язаннями. Стан поточних зобов'язань в структурі капіталу злішається більш менш стабільним, та коливається в межах 2-5%.

В таблиці 2.3. наведена структура елементів власного капіталу суб'єкта господарювання.

Таблиця 2.3

Структура елементів власного капіталу ПП «С.В.К.», тис. грн.

Елементи	2020	2021	2022
Зареєстрований (пайовий) капітал	13000	13000	13000
Нерозподілений прибуток	13558	14801	15839

Як видно з таблиці 2.3, власний капітал суб'єкта господарювання формується з двох складових: нерозподіленого прибутку та зареєстрованого

(пайовий) капіталу. Розмір зареєстрованого (пайового) капіталу господарюючого суб'єкта залишається незмінним, а нерозподілений прибуток збільшується.

Власний капітал суб'єкта господарювання протягом аналізованого періоду постійно збільшувався за рахунок збільшення його нерозподіленого прибутку. Темп росту в середньому становить 1,09, або 9,5%, це є, позитивним явищем, а також свідчить про:

- суб'єкт господарювання забезпечує свою прибутковість;
- як результаті зростає його здатність до самофінансування.

В таблиці 2.4 наведена динаміка показників фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

Таблиця 2.4

Показники фінансова стійкість ПП «С.В.К.» у 2022 році.

Показники фінансової стійкості	На початок року	На кінець року	Відхилення +/-
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,87	0,92	0,05
Коефіцієнт співвідношення сторонніх джерел фінансування до власного капіталу	0,13	0,08	-0,05
Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	0,01	-	-0,01
Робочий капітал, тис. грн.	26 012	26 533	521
Коефіцієнт маневрування власного капіталу,	0,93	0,92	-0,01
Коефіцієнт забезпеченості матеріальних запасів робочим капіталом	1,3	1,25	-0,05
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів робочим капіталом	0,88	0,91	0,03

Виходячи з розрахунків наведених в таблиці 2.4 можна казати що фінансова стійкість суб'єкта господарювання за аналізований період стабільна. Коефіцієнт фінансової незалежності збільшився на 0,05% та становить 0,92%, коефіцієнт співвідношення сторонніх джерел фінансування до власного капіталу зменшився з 0,13 відсотків до 0,08%, це свідчить про те,

що на кожен залучену гривню припадає 0,08 гривень залучених коштів. Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу дорівнює 0, це вказує на те що суб'єкт господарювання не використовує довгострокові кредити для ведення своєї господарської діяльності. Також за аналізований період збільшився його робочий капітал, і його частка становить у власному капіталі 92%.

Проаналізуємо показники балансу суб'єкта господарювання виходячи з вимог щодо ліквідності.

В таблиці 2.5 наведені показники балансу та дотримання вимог до його ліквідності.

Таблиця 2.5.

Аналіз ліквідності балансу ПП «С.В.К.» у 2022 році.

Станом на початок року					Станом на кінець року				
Активи		символ	Пасиви		Активи		символ	Пасиви	
A ₁	2476	≤	П ₁	3334	A ₁	1228	≤	П ₁	2329
A ₂	6962	≥	П ₂	0	A ₂	6498	≥	П ₂	0
A ₃	19898	≥	П ₃	535	A ₃	21121	≥	П ₃	0
A ₄	2324	≤	П ₄	27801	A ₄	2306	≤	П ₄	28839

З показників таблиці 2.5 видно, що умови ліквідності балансу суб'єкта господарювання повністю не виконуються, як на початок так і на кінець аналізованого періоду. Як на початок так і на кінець аналізованого періоду у суб'єкта господарювання не вистачає абсолютно ліквідних активів (A₁), для того щоб негайно погасити поточну кредиторську заборгованість (П₁). Всіх інших вимог до ліквідності балансу суб'єкт господарювання дотримується.

2.2. Аналіз оборотних активів суб'єкта господарювання

Аналізу оборотних активів суб'єкта господарювання здійснюється для з'ясування їх впливу на ліквідність та платоспроможність господарюючого суб'єкта.

Як стверджують Єгорова О.В., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник Ю.М., Шушкова Ю. В., Шутко А. М. та Баськова Ю. С. «Основними завданнями аналізу оборотних активів є:

- аналіз динаміки за видами активів та в цілому;
- аналіз складу та структури (питома вага);
- розрахунок коефіцієнтів – відношень між окремими видами активів та джерелами їх формування;
- оцінка забезпеченості окремими видами ресурсів (виробничими запасами, грошовими коштами тощо) та планування потреби в оборотному капіталі;
- аналіз оборотності за показниками, що дають оцінку ефективності використання оборотного капіталу та його елементів за фактором часу;
- аналіз ефективності використання, який передбачає визначення показників рентабельності капіталу підприємства та його складових» [5; 42].

В таблиці 2.6 представлені оборотні активи ПП «С.В.К.» у 2022 році

Таблиця 2.6

Оборотні активи ПП «С.В.К.» у 2022 році, тис. грн.

Оборотні активи	На початок року	На кінець року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
Запаси	19898	21121	1223	6,1
% до оборотних активів	67,8	73,18	5,38	7,9
Засоби у розрахунках	6962	6498	-464	-6,6
% до оборотних активів	23,72	22,51	-1,21	-5,1
Грошові кошти	2476	1228	-1248	-50,4
% до оборотних активів	8,44	4,25	-4,19	-49,6
Інші оборотні активи	10	15	5	50
% до оборотних активів	0,03	0,05	0,02	66,6
Всього оборотних активів	29346	28862	- 484	- 1,6

За даними таблиці 2.6 суб'єкт господарювання збільшив в аналізованому періоді свої запаси на 6,15% або на 1223 тис. грн., при цьому зменшив на 50,4%, або на 1248 тис. грн. розмір грошових коштів. Кошти які перебувають у розрахунках також скоротилися на 6,6 %, або на 464 тис. грн.

Якщо розглядати зміну питомої ваги в структурі оборотних активів суб'єкта господарювання то від'ємне значення демонструють та складові як: кошти в розрахунках зменшення на 5,1%, розмір грошових коштів на 49,6%.

Загальний обсяг оборотних активів зменшився на 1,6%, або на 484 тис. грн., а як зазначалося раніше сукупні активи також скоротилися на 1,5% або на 502 тис. грн.. Тобто зменшення валюти балансу за аналізований період становило 96,4 %, і це було відбулося за рахунок зниження вартості оборотних активів господарюючого суб'єкта.

Для більш детального аналізу проаналізуємо кожну складову оборотних активів суб'єкта господарювання.

В таблиці 2.7 представлена структура запасів суб'єкта господарювання.

Таблиця 2.7

Матеріальні оборотні активи ПП «С.В.К.» у 2022 році, тис. грн.

Елементи запасів	На початок року	На кінець року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
Виробничі запаси	7656	7814	158	2,06
% до запасів	38,48	37	-1,4	-3,85
Незавершене виробництво	4151	5628	1477	35,5
% до запасів	20,86	26,65	5,7	27,76
Готова продукція	7913	7515	-398	-5,03
% до запасів	39,77	35,58	-4,19	-10,54
Товари	178	164	-14	-7,8
% до запасів	0,89	0,78	-0,11	-12,36
Всього запасів	19898	21121	1223	6,15

Виходячи з наведених даних в таблиці 2.7, в структурі запасів суб'єкта господарювання більше всього збільшився показник незавершеного виробництва – на 35,5 %, або на 1477 тис. грн., це також зумовило зростання даної складової в частки структури запасів на у складі запасів на 5,7%. Виробничі запаси збільшилися на 2,06%, або на 158 тис. грн., але їх частка в структурі запасів скоротилася на 1,4%. Кількість готової продукції на складах скоротилося на 5,03%, або на 398 тис. грн.. Кількість товарних запасів зменшилася на 7,8%, або на 14 тис. грн..

В таблиці 2.8 представлена структура дебіторської заборгованості ПП «С.В.К.» у 2022 році.

Таблиця 2.8

Дебіторська заборгованість ПП «С.В.К.» у 2022 році, тис. грн.

Елементи	На початок року	На кінець року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	4670	5545	875	18,7
у % до всіх засобів у розрахунках	67,08	85,33	18,25	27,21
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	1387	629	-758	-54,6
у % до всіх засобів у розрахунках	19,92	9,68	-10,24	-51,41
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	581	9	-572	-98,4
у % до всіх засобів у розрахунках	8,35	0,14	-8,21	-98,32
Інша поточна дебіторська заборгованість	324	315	-9	-2,7
у % до всіх засобів у розрахунках	4,65	4,85	0,2	4,3
Всього дебіторської заборгованості	6962	6498	-464	-6,6

За аналізований період обсяг дебіторської заборгованості суб'єкта господарювання зменшилася на 6,6%, або на 464 тис. грн.. Основними елементами дебіторської заборгованості які вплинули на даний показник є: дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом 98,4%, або 572 тис. грн.; дебіторська заборгованість за авансами 54,6%, або на 758 тис. грн.; інша поточна дебіторська заборгованість 2,7%, або на 9 тис. грн.

Але за даними фінансової звітності за цей період зросла дебіторська

заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги які придбав суб'єкт господарювання на 18,7%, або на 875 тис. грн.

2.3. Аналіз необоротних активів суб'єкта господарювання

За своєю суттю необоротні активи є засобами господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Як стверджують Єгорова О.В., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник Ю.М., Шушкова Ю. В., Шутко А. М. та Баськова Ю. С. «основними завданнями аналізу необоротних активів є:

- аналіз динаміки (за видами у натуральному та вартісному виразах);
- оцінка складу та структури шляхом визначення структурних показників (питомої ваги);
- оцінка стану необоротних активів;
- оцінка забезпеченості окремими видами активів (основними засобами, земельними ресурсами тощо);
- аналіз ефективності використання (показники рентабельності, а також строки окупності необоротних активів);
- виявлення резервів інтенсивності оновлення та поліпшення використання необоротних активів, темпів і способів їх відтворення, визначення напрямів майбутніх інвестицій» [5; 42].

Структура необоротних активів ПП «С.В.К.» у 2022 році наведена в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Структура необоротних активів ПП «С.В.К.» у 2022 році, тис. грн.

Елементи	На початок року	На кінець року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
Нематеріальні активи	-	-	-	-
Основні засоби	2 324	2 306	-18	-0,77
Всього необоротних активів	2 324	2 306	-18	-0,77

Сума необоротних активів ПП «С.В.К.» у 2022 році формується за рахунок основних засобів, їх вартість за період який аналізується зменшилася на 0,77% або 18 тис. грн.

Аналізуючи фінансову звітність ми можемо відобразити динаміку стану необоротних активів на рисунку 2.3.

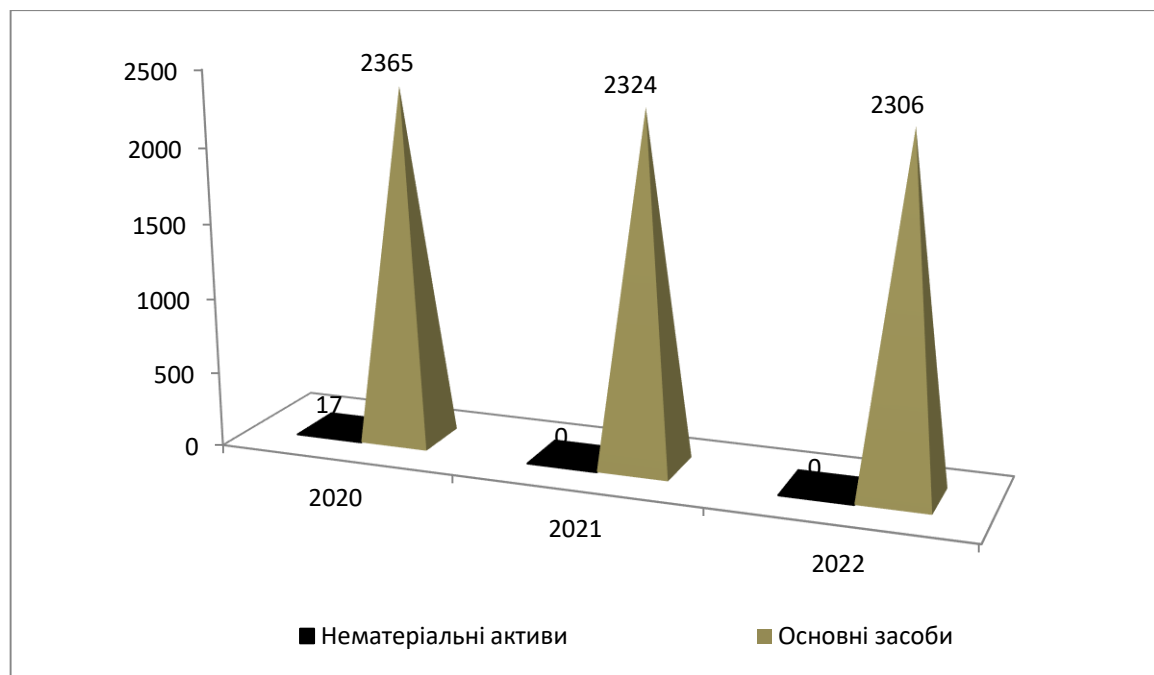

Рис. 2.3. Динаміка необоротних активів у 2020-2022 рр.

Виходячи з рисунку 2.3., ми бачимо, що залишкова вартість основних засобів ПП «С.В.К.» в період 2020-2021 років збільшується, в 2022 році зменшується.

Причинами даних змін є процес амортизації. На рисунку 2.4. представлена динаміка амортизації, залишкової вартості та первісної вартості нематеріальних активів ПП «С.В.К.» в період 2020-2022 рр.

Рис. 2.4. Динаміка амортизації, залишкової вартості та первісної вартості нематеріальних активів ПП «С.В.К.» в 2020-2022 рр.

Виходячи з рисунку 2.4 ми можемо стверджувати, що амортизація повністю поглинула первинну вартість нематеріальних активів ПП «С.В.К.» ще в 2021 році.

На рисунку 2.5 наведена динаміка амортизації, залишкової вартості та первісної вартості основних засобів ПП «С.В.К.» в період 2020-2022 рр.

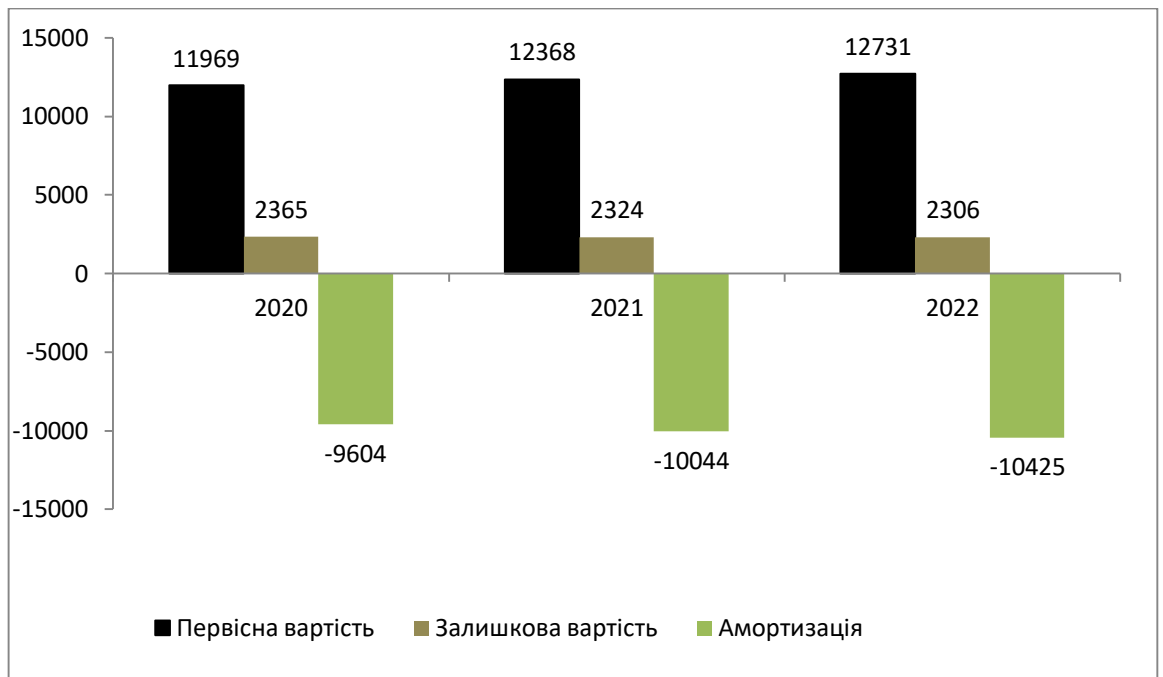

Рис. 2.5. Динаміка амортизації, залишкової вартості та первісної вартості основних засобів ПП «С.В.К.» в період 2020-2022 рр.

Дані рисунку 2.5 вказують на те, що при зростанні вартості (первинної) основних засобів, сума амортизаційних відрахувань збільшується не зважаючи на купівлю нових основних засобів, і як наслідок залишкова вартість основних засобів ПП «С.В.К.» зменшується, що призводить до погіршення показників їх технічного стану.

Технічний стан основних засобів ПП «С.В.К.» у 2022 році представлений в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Технічний стан основних засобів ПП «С.В.К.» у 2022 році, тис. грн.

Елементи	На початок року	На кінець року	Відхилення	
			абсолютне	відносне, %
Первісна вартість основних засобів	12368	12731	363	2,93
Знос основних засобів	10044	10425	381	3,79
Залишкова вартість основних засобів	2324	2306	-18	-0,77
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,812	0,818	0,006	0,8

Коефіцієнт придатності основних засобів	0,187	0,181	-0,006	-3,6
---	-------	-------	--------	------

Не зважаючи на оновлення основних засобів, їх технічний стан є незадовільним, на що вказує коефіцієнт зносу який зменшився на 0,8% та коефіцієнт придатності основних засобів який знизився на 3,6%.

Якщо казати про значення коефіцієнта зносу основних засобів то він становить приблизно 81%, а коефіцієнт придатності відповідно приблизно становить 19%. Даний стан цих коефіцієнтів вказує на те, що оновлення основних засобів на ПП «С.В.К.» відбувається не на достатньо високому рівні.

У зв'язку з цим, ми можемо казати про неналежний рівень оновлення матеріальної частини ПП «С.В.К.», що в свою чергу у майбутньому негативно вплине на виробничий потенціал господарюючого суб'єкта.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1. Шляхи подолання проблем в управлінні оборотними активами

В сучасних умовах кожен господарюючий суб'єкт намагається стабільно та ефективно вести свою господарську діяльність. Виходячи з цього головним завданням є максимізація прибутку. Для досягнення цієї мети, кожен суб'єкт господарювання повинен мати, в своєму арсеналі, ефективну політику управління оборотними активами.

Згідно НП(С)БО 1 оборотні активи це «гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [17].

В розділі 2 Звіту про фінансовий стан (баланс) елементами які формують оборотні активи є: незавершене виробництво, готова продукція, запаси, векселя одержані, дебіторська заборгованість, витрати майбутніх періодів, гроші та їх еквіваленти та інше. Ми вважаємо, що основними елементами оборотних активів яким необхідно приділяти більше уваги, при формуванні ефективної політики управління оборотними активами, ніж іншим це: запаси, гроші та їх еквіваленти, дебіторська заборгованість.

Шепелевич В. В. вказує на наступні проблеми з якими стикаються господарюючі суб'єкти при управлінні грошима та їх еквівалентами - «управління грошовими засобами являє собою управління залишком грошових коштів на рахунках; процес управління не скоординований з цілями підприємства; підприємствам властива неоднозначність управління грошовими потоками в розрізі операційної, фінансової та інвестиційної діяльності або повна його відсутність; у підприємств відсутні посади

фінансового та інвестиційного менеджера; недостатня кількість грошових коштів на рахунках на момент оплати за зобов'язаннями» [41, с.74].

На думку Гуцаленко Л.В. та Слободянюка І.С. проблемами з якими стикаються господарюючи суб'єкти при процесі управління дебіторською заборгованістю є «немає достовірної інформації про терміни погашення зобов'язань контрагентами-дебіторами; не регламентована робота з простроченню дебіторською заборгованістю; відсутні дані про зростання витрат, пов'язаних зі збільшенням розміру дебіторської заборгованості і часу її оборотності; не провадиться оцінка кредитоспроможності покупців і ефективності комерційного кредитування; занадто великий обсяг заборгованості покупців продавцям; недостатній обсяг резерву сумнівних боргів; відсутність контролю за поверненням або занадто довгий період повернення заборгованості» [4].

Основними проблемами з якими які зустрічають суб'єкти господарювання в процесі здійснення управління запасами є велика їх кількість, або їх недостача.

Для вирішення даних проблем необхідно підходити комплексно, не можливо акцентувати увагу тільки на проведенні ефективної політики управління грошима та їх еквіваленти, запасами та дебіторська заборгованість.

Головними завданнями при формування ефективної політики управління оборотними активами є оцінка та аналіз їх змін в довгостроковому періоді.

Основними шляхами покращення процесу управління оборотними активами суб'єкта господарювання повинні стати:

- постійний моніторинг їх стану;
- формування ефективного співвідношення змінної та постійної їх частини;
- підтримання на належному рівні їх ліквідності;

- їх планування в довгостроковому періоді виходячи зі стратегії розвитку господарюючого суб'єкта;
- формування та дотримання оптимальної структури джерел їх фінансування;
- максимальне скорочення виробничого циклу;
- застосування інноваційних методів використання ресурсів;
- покращення системи маркетингу.

3.2. Напрями покращення процесу формування активів

Загально прийнятими критеріями ефективності процесу формування активів суб'єкта господарювання є підвищення його фінансової стійкості.

Процес формування активів повинен бути спрямований на формування максимальної ефективності їх структури. Він повинен містити алгоритм який формується виходячи з ведення господарської діяльності господарюючого суб'єкта.

Чалапко Л. Д. та Баранов.А. І. виділяють наступні принципи формування активів господарюючого суб'єкта із загальної системи управління активами, які наведені на рисунку 3.1.

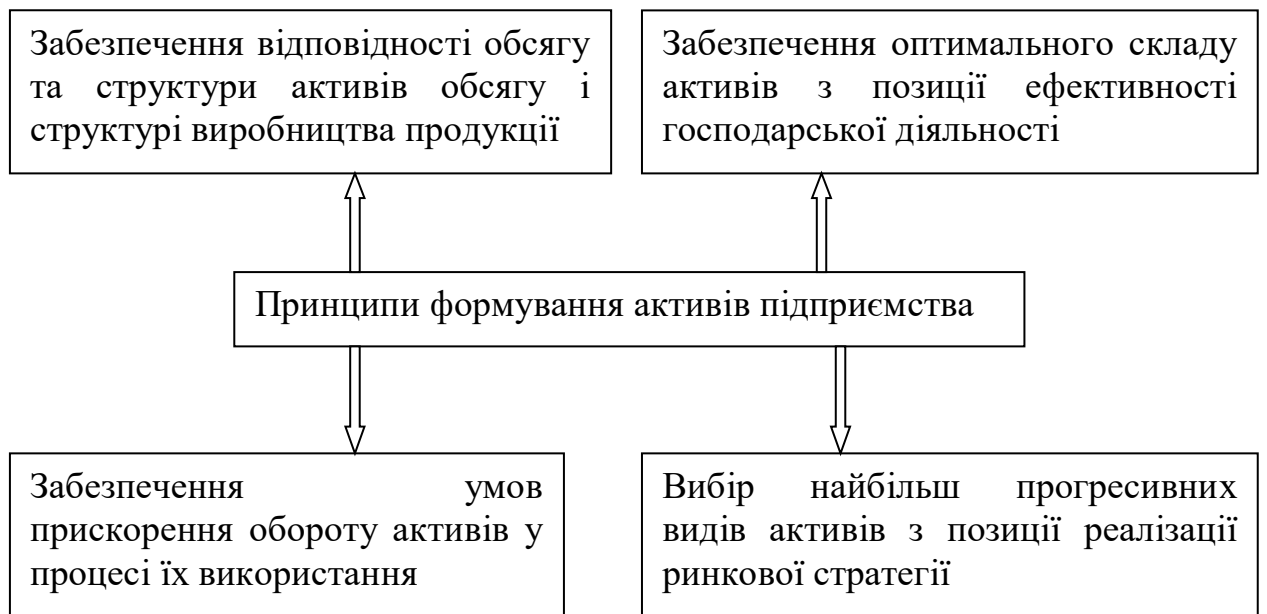

Рис.3. 1. Принципи формування активів господарюючого суб'єкта
[36, с.18]

Процес формування активів суб'єкта господарювання, для досягнення їх ефективного їх використання, повинен здійснюватися за наступними алгоритмом:

1. Визначення потреби в необоротних активів;
2. Визначення потреби в оборотних активів;
3. Оптимізація їх співвідношення [12, с. 76].

Для того, щоб досягти максимально ефективної господарської діяльності суб'єкт господарювання повинен формувати свої активи виходячи з наступних принципів, які запропонував Шеремет М. М. «по перше враховувати найбільш перспективний розвиток операційної діяльності і форм її диверсифікації; по друге забезпечити оптимальний склад майна з позиції ефективності господарської діяльності; забезпечити відповідність обсягу і структури майна, обсягу і структурі виробництва та збуту продукції; обирати найбільш прогресивні видів майна з позиції забезпечення росту своєї ринкової вартості; забезпечити умови прискорення обороту майна в процесі його використання» [40, с. 296].

Формуючі свої активи суб'єкт господарювання повинен не лише слідкувати за своєю фінансовою стійкістю, але й постійно проводити моніторинг збалансованості фінансових інструментів, послуг контрагентів, використовуваних технологій, вплив зовнішніх та внутрішніх детермінантів, тому, що в сукупності вони впливають на його фінансову безпеку.

ВИСНОВКИ

Проведенні дослідження дозволяють зробити наступні висновки.

1. Розглянувши трактування активів в нормативно-правових документах у деяких країнах, ми можемо констатувати не однорідність в цьому понятті. Так в Польщі, Казахстані визначення сформовані згідно вимог Міжнародних стандартів звітності, в Молдові та Естонії дефініція активу в законах пов'язаних з бухгалтерським обліком не наводиться. Слід зазначити, що це обумовлюється тим, що в даних країнах активами підприємства є майно. Нормативно-правові акти Німеччини трактують дане поняття використовуючи такі слова, як “засоби” та “майно”, в даному випадку ці терміни є різнозначними.

2. Джерелами формування активів суб'єкта господарювання є фінансові ресурси, які є сукупністю грошових коштів, які суб'єкт господарювання зосередив в своєму розпорядженні на певну дату, та які йому необхідні для ведення господарської діяльності та здійснення розширеного відтворення. Ефективне формування та використання активів є важливим для забезпечення прибуткового функціонування господарюючого суб'єкта тому, що даний процес безпосередньо впливають на показники фінансового стану суб'єкта господарювання та його конкурентоспроможність на ринку.

3. Управління активами суб'єкта господарювання має бути комплексним та охоплювати усі сфери його діяльності. Це може бути досягнуто за рахунок здійснення суб'єктом господарювання сукупних процесів, або послідовних дій в прийнятті управлінських рішень що дозволить досягти мети господарської діяльності.

4. В структурі джерел формування активів власний капітал переважає, його частина становить 92,53%. За період який аналізується його сума зросла на 1038 тис. грн. (3,73%). Довгострокові зобов'язання і забезпечення знизилися на 535 тис. грн. Сума поточних зобов'язань і забезпечення

знизилася на 1005 тис. грн. (30,14%).

5. За аналізований період обсяг дебіторської заборгованості суб'єкта господарювання зменшилася на 6,6%, або на 464 тис. грн.. Основними елементами дебіторської заборгованості які вплинули на даний показник є: дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом 98,4%, або 572 тис. грн.; дебіторська заборгованість за авансами 54,6%, або на 758 тис. грн.; інша поточна дебіторська заборгованість 2,7%, або на 9 тис. грн.

6. Не зважаючи на оновлення основних засобів, їх технічний стан є незадовільним, на що вказує коефіцієнт зносу який зменшився на 0,8% та коефіцієнт придатності основних засобів який знизився на 3,6%. Якщо казати про значення коефіцієнта зносу основних засобів то він становить приблизно 81%, а коефіцієнт придатності відповідно приблизно становить 19%. Даний стан цих коефіцієнтів вказує на те, що оновлення основних засобів на ПП «С.В.К.» відбувається не на достатньо високому рівні. У зв'язку з цим, ми можемо казати про неналежний рівень оновлення матеріальної частини ПП «С.В.К.», що в свою чергу у майбутньому негативно вплине на виробничий потенціал господарюючого суб'єкта.

7. Основними шляхами покращення процесу управління оборотними активами суб'єкта господарювання повинні стати: постійний моніторинг їх стану; формування ефективного співвідношення змінної та постійної їх частини; підтримання на належному рівні їх ліквідності; їх планування в довгостроковому періоді виходячи зі стратегії розвитку господарюючого суб'єкта; формування та дотримання оптимальної структури джерел їх фінансування; максимальне скорочення виробничого циклу; застосування інноваційних методів використання ресурсів; покращення системи маркетингу.

8. Формуючі свої активи суб'єкт господарювання повинен не лише слідкувати за своєю фінансовою стійкістю, але й постійно проводити моніторинг збалансованості фінансових інструментів, послуг контрагентів,

використовуваних технологій, вплив зовнішніх та внутрішніх детермінантів, тому, що в сукупності вони впливають на його фінансову безпеку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк И.А. Управління активами. Київ: Ника-Центр, Эльга, 2002. 720 с.
2. Бланк І.О., Ситник Г.В. Управління фінансами підприємств: підручник. К.: КНТЕУ, 2012. 780 с.
3. Боровік Л.В., Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Роль інформації у формуванні глобальної економіки та економічного розвитку суспільства. Вісник ХНТУ. 1(76), 2021. С.192-197.
4. Боровік Л.В., Петренко В.С., Карнаушенко А.С. Роль шкільної освіти в розвитку молодіжного підприємництва. Ефективна економіка. Вип.3. 2021. doi: 10.32702/2307-2105-2021.3.6
5. Голубєва Т.С. Фінансування підприємства в умовах ринкової економіки Вісник Технологічного університету Поділля. Сер. 2, Економічні науки. 2003. №5 (Т.2, Ч.2). С.66-70.
6. Гуцаленко Л.В., Слободянюк І.С. Контроль дебіторської заборгованості в управлінні підприємством. Збірник наукових праць ВНАУ. 2012. №1. Том 3. С. 154-159.
7. Єгорова О.В., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник Ю.М. Економічний аналіз : навч. посіб. Полтава : РВВД ПДАА, 2018. 290 с.
8. Ігнат'єва М. І., Олійник Т. О. Характеристика основних джерел фінансування оборотних коштів підприємств. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. 2019. Т. 30(69), № 5(2). С. 37-41. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2019_30\(69\)_5\(2\)__9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2019_30(69)_5(2)__9)
9. Камінська І.М., Дорош В.Ю., Ковальчук А.Ю. Активи підприємства: морфологічний аналіз категорії, склад та класифікація. Економічний форум. 2019. № 3. С. 136-143.
10. Карнаушенко А. С., Петренко В.С., Лопатньов Д.К. Пасивний дохід в Україні: джерела та перспективи. Проблеми сучасних трансформацій. Серія:

економіка та управління, вип. 13, 2024, doi:10.54929/2786-5738-2024-13-08-01.

11. Карнаушенко А.С., Гребенюк Н.В., Петренко В.С. Агропромислова інтеграція – важливий чинник інвестиційної привабливості сільського господарства. Вісник ХНТУ. 2022. № 3(82). doi:10.35546/kntu2078-4481.2022.3.26
12. Карнаушенко А.С., Петренко В.С., Боровік Л.В. Сучасні тенденції та перспективи розвитку європейського ринку страхування. Таврійський науковий вісник. Вип. 14. 2022. С.85–94. doi:10.32782/2708-0366/2022.
13. Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Активізація розвитку торговельної галузі України. Таврійський науковий вісник. Серія «Економіка». 2020. Вип. 1. С. 139–147.
14. Каціман С.О., Шаманська О.І. Вдосконалення системи управління активами підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 20. С. 357–361.
15. Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. 3-тє вид. випр. і доп. К.: Знання, 2008. 483 с.
16. Ковальов В.В. Економічна сутність збалансованої системи показників. Вісник Херсонського національного технічного університету. 2019. № 3. С. 173-177.
17. Колодяжна К.С. Управління оборотними коштами торговельних підприємств в сучасних умовах. Актуальні проблеми економіки. 2015. № 19. С. 89–96.
18. Крамаренко О.Г., Чорна О.Є. Фінансовий менеджмент: 2-ге вид.: Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2009. 520 с.
19. Крупка Я.Д. Формування та інформаційне забезпечення фінансування інвестиційної діяльності. Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В.Даля. 2003. №2 (60). С.136-139.
20. Кузнецова С. А. Фінансовий менеджмент : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 124 с.

21. Левкович О. В., Безлюдна К. С. Оцінка стану і використання необоротних активів підприємства. Ефективна економіка. 2021. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8974>
22. Маринович О. О., Шухманн В. А. Основні стратегії фінансування оборотних активів підприємства. Ефективна економіка. 2019. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6854>
23. Мельникова К.В., Петренко В.С., Белугіна Т.І. Діагностика фінансового стану на прикладі ПП 'Віннер Форд Рівне' в умовах зростаючої невизначеності. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління, вип. 12. 2024, doi:10.54929/2786-5738-2024-12-04-07.
24. Мохненко А.С., Антонов Р.А., Казакова А.Ю. Фінанси суб'єктів малого підприємництва в умовах воєнного стану. Фінансові механізми забезпечення відновлення економіки України в сучасних умовах: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Ірпінь, 22 лютого 2024р. Ірпінь: ДПУ, 2024. С. 312–314.
25. Мохненко А.С., Гайдичук А.М., Сергієнко М.В. Управлінський облік на малих підприємствах в умовах невизначеності. Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством: матеріали VII всеукр. наук.-практ. конф., м. Полтава, 28-29 березня 2024р. Полтава: ПДАУ, 2024. С. 271–273.
26. Назаренко І.М. Методичний підхід щодо оцінки формування майна та достатності капіталу підприємств аграрного сектору. Економіка: реалії часу. 2015. № 6 (22). С. 127-134.
27. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від. 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17>
28. Олександренко І. Управління активами виробничих підприємств. Економічний форум, 1(4), 108-114.
29. Оцінка активів підприємства: навчальний посібник / Ю.В. Панасовський та ін. Суми: Університетська книга, 2008. 136 с.

30. Пасічник Ю.В. Облік та управління оборотними активами. Економічний аналіз. 2020. № 2. С. 110-116.
31. Петренко В.С., Карнаушенко А.С. Особливості фінансового планування та бюджетування на малих підприємствах. Фінанси і кредит. Вип. 2. 2021. doi:10.32702/2307-2105-2021.2.07.
32. Петренко В.С., Карнаушенко А.С. Стратегічне управління фінансовими потоками. Міжнародний науковий журнал. 2021. № 3. С. 94–99.
33. Петренко В.С., Карнаушенко А.С. Управління грошовими потоками. Інноваційна економіка. 2021. № 6. С. 70–76. doi:10.32702/2307-2105-2021.6.12.
34. Петренко В.С., Карнаушенко А.С. Фінансовий менеджмент: сучасні тенденції розвитку. Міжнародний науковий журнал. 2021. № 4. С. 100–105. doi:10.32702/2307-2105-2021.4.14.
35. Петренко В.С., Карнаушенко А.С., Боровік Л.В. Оптимізація структури капіталу промислових підприємств. Ефективна економіка. 2021. № 5. doi: 10.32702/2307-2105-2021.5.07.
36. Савченко В.Ф., Пилявець Н.М., Ігнат'єва Т.О. Підприємництво та аграрний бізнес: Підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2021. 328 с.
37. Ситник Г.В. Основні напрямки управління фінансовими ресурсами підприємства. Вісник КНТЕУ. 2014. № 2. С. 13-18.
38. Сохацька О.В. Методи аналізу фінансового стану підприємства. Фінансовий простір. 2013. №1. С. 179-184.
39. Супрун О.В. Критерії ефективного використання ресурсів підприємства. Агросвіт. 2014. № 4. С. 35-39.
40. Усатенко Н.О., Коваль Н.А. Управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах нестабільного ринку. Фінанси України. 2016. № 9. С. 52-58.
41. Фінанси підприємств: Підручник / За ред. С. Ф. Покропивного. К.: КНЕУ, 2010. 768 с.

42. Фінансовий менеджмент: Підручник / С. І. Дідик, М. Г. Ігнат'єв, О. І. Маслак та ін.; за ред. С. І. Дідика. К.: Кондор, 2015. 694 с.
43. Фінансовий менеджмент: Підручник / Ю. А. Клочко, В. В. Довгань, Л. А. Міщенко та ін.; за ред. Л. А. Міщенко. К.: КНЕУ, 2014. 728 с.
44. Фінансовий менеджмент. Практикум: Навчальний посібник / Ю.М. Тютюнник, С.О. Шутьга, О.М. Орлова та ін. Полтава: ПУЕТ, 2018. 187 с.
45. Харів П.С. Управління фінансовими ризиками підприємств: монографія. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2013. 384 с.

Додатки

Характеристика підходів до фінансування оборотних активів

Підхід	Сутність	Ступінь ризикованості	Вплив на обсяги оборотних активів	Практичне використання
Ідеальний	1.Довгострокові зобов'язання є джерелами покриття необоротних активів. 2.Оборотні активи дорівнюють поточним зобов'язанням. 3.Чисті оборотні активи дорівнюють нулю.	Найбільш ризикована з позиції ліквідності	Характеризується постійними обсягами запасів, грошових коштів та інших видів оборотних активів	На практиці майже не зустрічається
Агресивний	1.Довгострокові зобов'язання є джерелами покриття необоротних активів та постійної частини оборотних активів. 2.Чисті оборотні активи дорівнюють постійній частині оборотних активів.	Досить ризикована з позиції ліквідності та має високий ризик порушення безперервності виробництва	Характеризується створенням лише мінімально необхідних обсягів ОА, проведенням жорсткої кредитної політики, а тому призводить до фінансових витрат через зниження обсягів реалізації	Зустрічається рідко
Консервативний	Довгострокові зобов'язання є джерелами покриття необоротних та оборотних активів. 2.Чисті оборотні активи дорівнюють оборотним активам.	Відсутній ризик втрати ліквідності та майже не має ризику порушення безперервності виробництва	Характеризується створенням значних резервів запасів, грошових коштів, проведенням ліберальної кредитної політики, а тому знижує ефективність використання оборотних активів	Носить штучний характер
Компромісний	1.Довгострокові зобов'язання є джерелами покриття необоротних активів, постійної частини оборотних активів та приблизно половини змінної частини оборотних активів. 2.Чисті оборотні активи дорівнюють сумі постійної частини оборотних активів та половині змінної частини оборотних активів.	Низький рівень втрати ліквідності та має низький ризик порушення безперервності виробництва	Характеризується тим, що в окремі періоди підприємство може мати надлишкові обсяги запасів, грошових коштів.	Зустрічається часто

Еволюція теорії і практики управління активами

Управлінська концепція	Короткий зміст (по відношенню до активів)	Пріоритетні активи (домінанти)
Управління виробництвом (XIX ст.)	Основні управлінські акценти – на виробництво, а отже, на операційні активи підприємства. Рішення по активах орієнтувалися на дотримання технологій виробництва, збільшення продуктивності активів, економію на експлуатації машин і механізмів, пошук дешевих джерел сировини та матеріалів	Матеріальні активи
Управління підприємством як закритою системою (20-ті роки XX ст.)	Формування функціональних підсистем (фінанси, виробництво, збут, кадри). Підвищення значимості грошей, цінних паперів. Ускладнення рішень у сфері управління активами, поява концепцій, пов'язаних із здійсненням інвестицій в активи, їх фінансуванням та забезпеченням розширеного відтворення	Перенесення акцентів на фінансові активи
Управління бізнесом як відкритою системою (після Другої світової війни)	Формування активів, конкурентоспроможних у ринковому середовищі за складом і структурою. Упровадження стратегічних рішень в управління бізнесом у цілому й активами зокрема для підвищення адаптаційних можливостей підприємства в мінливому зовнішньому середовищі. Підвищення ролі інформації у прийнятті управлінських рішень	Акцент на нематеріальних активах, людському капіталі, правах на інтелектуальну власність
Ідеологія вартісного управління (60–80-ті роки XX ст.)	Підвищення корпоративної вартості. Створення довгострокових стратегій розвитку, включаючи стратегії формування й управління активами. Удосконалення обліку та звітності щодо активів. Підвищення фінансової прозорості	Нарощування сукупних активів
Концепція капіталізації (друга половина XX ст.)	Зростання ролі і значення довгострокового капіталу, який представлений в активах балансу необоротними активами, а в пасивах – власним капіталом та довгостроковими зобов'язаннями і забезпеченнями. Нарощування активів довгострокового характеру	Нарощування необоротних активів передусім за рахунок нематеріальних активів, включаючи бренд
Концепція економічного росту (друга половина XX ст. – початок XXI ст.)	Макроекономічний ріст за рахунок зростання економічних агентів	Ріст чинників виробництва в поєднанні з трансфертами ззовні (інноваційних, освітніх, соціальних та інших детермінантів росту)

Джерело: [Пюро Б. І., Шірінян Л. В. Стратегія управління активами підприємства *Вчені записки Таврійського національного*

університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління.
2018. Т. 29(68), № 6. С. 78-82. - Режим доступу:
[http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2018_29\(68\)_6_19./](http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2018_29(68)_6_19./)